

dat al geschoort is en meest van plancke, dat de aude huurliede met harde wint daer schyer niet in en derven bleiben" ⁴³)? En deze keet was dan nog wel een van de hoogst-aangeslagene in die buurt!

Alle land rondom den Hoek was zó geruïneerd door de vervening, dat er niet anders dan een voortdurend dreigende, nu eens als een muis afknabbelende, dan weer als een stormvloed verterende, immer afslaande waterplas was overgebleven; de huisjes van de taai volhardende verveners lagen van alle kanten op de spoel van het water. Hoe vaak moesten ze niet als een vesting verdedigd worden met zware rietbonken, totdat ze op zekere dag onhoudbaar bleken te zijn en door de bewoners moesten worden verlaten en door de eigenaars moesten worden prijsgegeven...

De veenders hadden, door roofofbouw, zich zelf de genadeslag toegebracht en tegelijkertijd rake klappen uitgedeeld aan het boerenbedrijf. Ze stonden daar nog, de oude boerenhofsteden, maar onherkenbaar vervallen, op de slag van het water, rietbonken geplempt tegen de muren en aan alle zijden gestut om de eindcatastrophe nog even te ontgaan, zonder land en... zonder boeren, soms „bijna onbewoonbaar door ouderdom en een gedeelte nog van arrebeysvolck bewoont" ⁴⁴).

Alle nering, ook in het zuidelijk deel van het ambacht, kwijnde. De eigenaar van de herberg „den Oranjeboom", Laurens van Rijn, kermde: „Doe wanneer als ik de voors. herberg verhuurde, doe ter tijd was de neering veel meer, ja eens soo veel als jegenwoordig. De neering, nu in verval sijnde, waarschijnlijk nog meer vervallen sal, sal mijn huurman wel vertrekken, die het nu al niet op nieuws wil aanvaarde sonder veel verligting" ⁴⁵).

N.a.v. alle binnengekomen memoriën van doleantie heeft het Ambachtsbestuur een waardevolle Consideratie opgesteld betreffende de algemene toestand van het ambacht, welke ik letterlijk aanhaal, omdat er zo duidelijk in wordt uiteengezet, hoe allermisérabelst het in de 30-er jaren van de 18de eeuw gesteld was met het ambacht Hillegersberg ⁴⁶):

„Voor algemeene consideratie dient dat 't Ambagt van Hillegersberg is een veenambagt, waer in weynig huysen die verhuurt werden als dienende meest tot inwoning van die genen die zig met gemelde traficq ophouden en overzulks van de eygenaers werden bewoont. Welke huyzen van die natuyr zijn dat wanneer 't land